

Oponentní posudek na přepracovanou diplomovou práci Zdeňky Sklenářové *Vzestup a pád Strany zelených*.

Původní verzi této práce jsem oponoval v lednu 2012 a k obhajobě jsem ji tehdy nedoporučil. V tomto posudku se proto zaměřím na to 1) zda a jak se autorka dokázala vyrovnat s námitkami, které jsem vůči původní verzi vznesl 2) zda nějaké problémy zůstaly nevyřešeny a/nebo vznikly nějaké problémy nové.

Obecně lze říci, že autorka se pokusila námitky vůči původní verzi zohlednit. Vývoj zahraničních zelených stran použila jako součást vysvětlení vývoje domácí Strany zelených, byť výběrově a spíše ad hoc, než systematicky (v největším rozsahu se tak stalo v kap.1.2. a 6.5.). Autorka věnovala větší prostor rozboru své základní teze, přesněji její první části (vnitrostranický konflikt ve Straně zelených byl konfliktem realos/fundis). S tím souvisí, že byly přidány některé pasáže, v nichž se autorka snaží doložit druhou část své základní teze – přesněji, vlastní hypotézu¹ – nebo se snaží nalézt materiál, s jehož pomocí by to bylo možné (buď ve formě vsunutých odstavců nebo – řidčeji – celých nových kapitol, nejlepším příkladem je kap. 3.4.). Ke čtyřem základním typům zdrojů, o kterých jsem hovořil v souvislosti s původní verzí (novinové texty; výsledky průzkumů veřejného mínění a statistické údaje související s volbami; údaje z webové stránky Strany zelených a odborné texty) přibýly v této verzi ještě dva rozhovory, které autorka provedla se členy Strany zelených. Objem odborných textů, jakož i způsob jejich využití je o něco málo větší a zdařilejší, než ve verzi původní, byť se nejedná o posun zásadní. Došlo rovněž na úpravy formální stránky práce, byť více byla zohledněna námitka ohledně podoby seznamu literatury, než ohledně jednoty citačního stylu. Oproti původní verzi jsem již u této rezignoval na tématizování překlepů a problematických gramatických tvarů.

Až potud by bylo možné říci, že autorka vykázala snahu a její úpravy jsou ku prospěchu věci, původní verzi zkvalitňují.

Domnívám se však, že přetrvávají dva zásadnější problémy, na který jsem upozornil už minule. Za prvé, problém s doložením základní teze, kterou autorka razí. Za druhé, problém s teoretickým rámcem a jeho využitím.

K prvnímu problému: Je pravda, že autorka se nově snaží pro své tvrzení předložit konkrétní doklady. Ale málo platné, s takto formulovanou otázkou² a se základní hypotézou, že příčinou volebního pádu byl vnitrostranický rozkol (resp. tedy voličská reakce na něj) se nabízí jen velmi omezené množství možností. Detailnější popis samotného štěpení jakožto štěpení realos/fundis je podmínkou nutnou, ale nikoli dostačující. Hlavní problém zůstává stále týž: autorka potřebuje s pomocí pramenů dokázat, co voliči od Strany zelených při své volbě vlastně očekávali a proč ji opustili, nebo alespoň, co od ní očekávali (aby bylo možno říci, že určitý krok – např. vnitřní konflikt sám o sobě, spor realos/fundis, morální kredit nebo cokoli

---

¹ V úvodu: „Za hlavní důvod neudržení si volební podpory a odklonu voličů od strany a neúspěchu zelených, označuji vnitrostranický rozkol.“ (s. 7). V závěru: „...odklon voličů od Strany zelených byl způsoben vnitrostranickým rozkolem uvnitř strany, což potvrdily klesávající preference Strany zelených od volebního sjezdu strany na podzim roku 2008, kdy se sice realos zvítězili nad fundis, ale za cenu, kdy strana nikdy nebyla rozhádanější. Celý tento volební sjezd, který byl podle mého názoru spouštěčem odklonu voličů od strany...“ (gramatická podoba původního textu)

² V úvodu: „Jaké byly příčiny volebního neúspěchu strany v roce 2010 a proč se straně nepodařilo obhájit svou pozici z minulých voleb?“ (s. 7) nebo „...proč se straně nepodařilo ve volbách 2010 navázat na svůj předchozí volební úspěch.“ (s. 7).

jiného³ – je teoreticky mohly motivovat k jejímu opuštění). Ani jedno není principiálně možné bez sociologického výzkumu, převzatého nebo provedeného vlastními silami.

Je jistě dobře, že se autorka nově zeptala některých členů Strany zelených, co bylo podle jejich názoru příčinou volebního neúspěchu. Je jistě dobře, že se pokouší rekonstruovat socio-demografický profil zeleného voličstva (byť se týká jen jejich věkové struktury, genderu, částečně zaměstnání a intenzity podpory; ani v tomto směru ale neprovádí třeba srovnání se stranami, o kterých říká, že je Strana zelených ve stranickém systému nahradila, nebo nahradily ji a bylo by to možno chápat jako nepřímý podpůrný důkaz). Je jistě dobře, že se snaží postihnout přelévání hlasů mezi jednotlivými stranami (za pomoci exit poll pro ČT v r. 2010). Ale nic toho její problém neřeší. Autorka by potřebovala výzkum s otázkami na důvod volby strany (mám-li ukázat příklad z výzkumů CVVM, pak některé baterie otázek z výzkumů Strany a voliči, pokud by se týkaly Strany zelených) a musela by využívat výzkumů tématicky příbuzných (mám-li opět uvést příklad z výzkumů CVVM, pak otázky na míru provázanosti politických preferencí a politických směrů ve výzkumech Politická orientace občanů⁴ či některé baterie otázek na jednotlivé programové oblasti z výzkumů Občané o politických stranách a Image politických stran).

Krátce řečeno, design práce a výzkumnou otázku je třeba volit s ohledem k tomu, máme-li k dispozici materiál, s jehož pomocí budeme moci otázku zodpovědět. Nejsou-li vhodné zdroje, nebo nejsem-li jich schopen využít – tady bych viděl kombinaci obou faktorů – , nelze otázku zodpovědět jinak, než dojmologicky. Pro příklad: mohl bych tvrdit, že Strana zelených postupně propadala v preferencích a ve volbách proto, že podporovala vládní daňovou reformu nebo tzv. regulační poplatky ve zdravotnictví. Jak by mi autorka za pomoci údajů ze své práce dokázala, že příčinou volebního neúspěchu nebylo tohle, ale reakce na vnitrostranické spory, jak tvrdí ona?

Přitom bylo možné zvolit řadu jiných cest, které by autorce umožnily rozpracovat téma, které ji zajímá a přitom nabídly relativně dostupné průkazného testování. Autorka zdůrazňuje klíčovou roli štěpení realos/fundis? Co třeba cesta komparativní studie s výzkumnou otázkou typu „v čem spočívají shody a rozdíly vývoje Strany zelených a Grünen“? Srovnávací studie vzniku, organizační proměny, programové pozice a třeba role ve stranickém systému – abych zmínil jenom témata, kterých se sama autorka v různých částech práce okrajově dotkne. Nebo co třeba cesta diskurzivní analýzy programových postulátů s otázkou typu „co znamená být v českém případě realos a co fundis“. Autorka klade důraz na volební výsledky a volební geografii? Co třeba otestovat vývoj Strany zelených na základní charakteristiky teorie voleb druhého řádu? Nebo udělat studii volební geografie Strany zelených vzhledem k postulátu, že západní zelené strany jsou stranami hospodářsky zabezpečených městských voličů?

K druhém problému: Kapitola 1 – jejíž součástí je jednak rozbor českého stranického systému podle Sartoriho a jednak základní údaje o vývoji zelených stran obecně – se ve srovnání s předchozí verzí téměř nezměnila, přibyl možná jeden nebo dva odstavce. A nezměnil se ani vztah jediné teoretické části (druhá polovina úvodní části kap. 1 a kap. 1.1.) ke zbytku práce, resp. k výzkumné otázce a ku zvolené hypotéze – nic z toho není v práci použito jako rámec

---

³ Autorka se v samotném textu odvolává na různé příčiny volby Strany zelených a různé příčiny voličského propadu, např. vnitřní jednota, prosazování vlastního programu, morální kredit, blíže neurčená touha po změně (s. 71 čtvrtý a pátý odstavec, s. 75 první až třetí odstavec).

⁴ Je paradoxní, že z tohoto výzkumu autorka čerpala (s. 33) – příklad CVVM jsem volil právě proto, že s jejich daty autorka pracuje – ale vůbec ne na důkaz (příkladně) protnutí voličů ODS a Strany zelených, nýbrž jen trochu nejasnému důkazu, že voličské jádro Strany zelených bylo slabé.

vysvětlení nebo argument. Přitom proč ne, touto cestou bylo možno jít. S využitím stranicko-systémové perspektivy bylo možno nejen položit jinou výzkumnou otázku, ale bylo se možno ptát i podobně, jako to autorka učinila – tj. proč se Straně zelených nepodařilo v r. 2010 navázat na předchozí volební úspěch – , ale využít k vysvětlení stranicko-systémové argumenty (povaha stranické soutěže, strategie ostatních stranických aktérů, klasifikace pólů a role Strany zelených ve stranickém systému v kombinaci s pevností voličského jádra této strany). Takto nelze než říci, že jediná teoretická pasáž práce se se zbytkem práce míjí a práci tak chybí jakékoli teoretické zakotvení.

Konečně, postavil bych otazník také nad některé jiné pasáže, resp. nad jejich smysl vzhledem k výzkumné otázce a hypotéze. Např. jakou roli mají pasáže o podobě volebních kampaní nebo osobnostech na kandidátkách? Nebo přesněji, jak jich je využito jako argumentu? Ne, že bych si nedokázal žádné využití představit – tedy u některých a ve spojitosti s jinými údaji – ale z hlediska autorčiny argumentace jsou v podstatě nadbytečné, k ničemu využívány nejsou.

Diplomovou práci kolegyně Sklenářové proto i nadále označuji za chronologicky strukturovanou deskripci vývoje české Strany zelených, přičemž práci chybí teoretický rozměr a způsob ověřování základní hypotézy nepokládám za validní.

Shrnutí: Práci doporučuji hodnotit známkou 2-3 v závislosti na průběhu obhajoby.

Martin Polášek, 21.5.2012